

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
Sygn. akt P 12/12
BAS-WPTK-490/12

Warszawa, dnia 26 lipca 2013 r.

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY KANCLARIA	
wpi. dnia	26. 07. 2013
L.dz.	L.zał.

Trybunał Konstytucyjny

Na podstawie art. 34 ust. 1 w związku z art. 27 pkt 2 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.), w imieniu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przedkładam dodatkowe wyjaśnienia w sprawie połączonych pytań prawnych Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie z: 17 stycznia 2012 r., 22 czerwca 2012 r. i 13 lutego 2013 r. (sygn. akt P 12/12), podtrzymując stanowisko Sejmu, wyrażone w pismach z 12 kwietnia 2012 r. i 27 września 2012 r., jednocześnie wnosząc o **umorzenie postępowania**.

Uzasadnienie

I. Przedmiot kontroli

1. Postanowieniem z 13 lutego 2013 r. Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie (dalej: sąd albo sąd pytający) przedstawił Trybunałowi Konstytucyjnemu (dalej: Trybunał albo TK) pytanie prawne (sygn. akt P 10/13), którego przedmiotem jest ustalenie, czy:

a) art. 148 ust. 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 ze zm.; dalej: ustawa z 2005 r.) jest zgodny z art. 2 w związku z art. 92 ust. 1 Konstytucji;

b) art. 42 ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 24, poz. 110 ze zm.; dalej: ustawa z 1967 r.) jest zgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji;

c) § 3 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 sierpnia 1982 r. w sprawie stawek, warunków przyznawania i wypłaty ryczałtu przysługującego sędziom i pracownikom sądowym za dokonanie oględzin oraz stawek należności kuratorów (Dz. U. Nr 27, poz. 197 ze zm.; dalej: rozporządzenie z 1982 r.) jest zgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji.

2. Artykuł 148 ust. 2 ustawy z 2005 r. stanowi: „Do czasu wydania przepisów wykonawczych na podstawie ustawy [z 2005 r. – uwaga własna] zachowują moc przepisy wydane przed wejściem w życie ustawy”.

Zgodnie z art. 42 ustawy z 1967 r.: „Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Przewodniczącym Komitetu Pracy i Płac określa w drodze rozporządzenia stawki oraz warunki przyznawania i wypłaty ryczałtu przysługującego sędziom i pracownikom sądowym za dokonanie oględzin w sprawach dotyczących nieruchomości rolnych, położonych poza miejscowością będącą siedzibą sądu, oraz należności kuratorów ustanowionych w poszczególnych sprawach”.

Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Przewodniczącym Komitetu Pracy i Płac na podstawie delegacji ustawowej zamieszczonej w art. 42 ustawy z 1967 r. wydał wspomniane wcześniej rozporządzenie z 1982 r., którego § 3 stanowił, że: „1) Wysokość wynagrodzenia kuratorów ustanowionych w poszczególnych sprawach zależy w każdym wypadku od rodzaju sprawy, stopnia jej złożoności i nakładu pracy kuratora. 2) Wysokość wynagrodzenia kuratorów ustala się według przepisów określających opłaty za czynności zespołów adwokackich. Wysokość wynagrodzenia kuratorów będących adwokatami nie może przekraczać stawek zasadniczego wynagrodzenia przewidzianego tymi przepisami, a wysokość wynagrodzenia innych kuratorów – 50% tych stawek”.

II. Analiza formalnoprawna

1. W pierwszej kolejności należy przedstawić historyczne tło zarzutów sformułowanych w aktualnym pytaniu prawnym.

Postanowieniem z 17 stycznia 2012 r. (sygn. akt) sąd pytający przedstawił Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne, którego przedmiotem było ustalenie zgodności art. 42 ustawy z 1967 r. i § 3 ust. 1 i 2 rozporządzenia z 1982 r. z art. 92 ust. 1 Konstytucji (sygn. akt P 12/12).

W dniu 12 kwietnia 2012 r. Sejm złożył wyjaśnienia w tej sprawie, wnosząc o umorzenie postępowania.

W dniu 10 lipca 2012 r. do Trybunału Konstytucyjnego wpłynęło kolejne pytanie prawne (postanowienie z 22 czerwca 2012 r., sygn. akt), w którym pytający sąd ponownie zakwestionował art. 42 ustawy z 1967 r. i § 3 ust. 1 i 2 rozporządzenia z 1982 r. z art. 92 ust. 1 Konstytucji, dodatkowo zarzucając niezgodność art. 148 ust. 2 ustawy z 2005 r. z art. 2 w związku z art. 92 ust. 1 Konstytucji.

Z uwagi na tożsamość sprawy, pytanie prawne z 22 czerwca 2012 r. zostało dołączone do wcześniejszego pytania prawnego z 17 stycznia 2012 r. – w celu ich łącznego rozpoznania pod wspólną sygnaturą akt P 12/12.

W dniu 27 września 2012 r. Sejm podtrzymał swoje dotychczasowe stanowisko w sprawie, wnosząc dodatkowo o umorzenie postępowania w odniesieniu do art. 148 ust. 2 ustawy z 2005 r.

Obecnie, z uwagi na tożsamość przedmiotu sprawy Trybunał Konstytucyjny połączył – w celu łącznego rozpoznania pod wspólną sygnaturą P 12/12 – pytania prawne z: 17 stycznia 2012 r. i 22 czerwca 2012 r. wraz z pytaniem prawnym z 13 lutego 2013 r.

2. W pytaniu prawnym z 13 lutego 2013 r. sąd pytający podnosi, że „[w] przepisie upoważniającym do wydania aktu wykonawczego [art. 42 ustawy z 1967 r. – uwaga własna] nie zawarto nie tylko szczegółowych, ale nawet jakichkolwiek wytycznych dotyczących treści aktu. Oznacza to, iż zarówno art. 42 ustawy z 1967 r., jak i wydane na jego podstawie rozporządzenie, skoro zostało wydane na blankietowym upoważnieniu, naruszają wzorzec zawarty w art. 92 ust. 1 Konstytucji”.

Zdaniem sądu, art. 42 ustawy z 1967 r. – mimo jego uchylecia – stanowi wciąż formalną podstawę wydania rozporządzenia z 1982 r. Tym samym nie utracił on mocy obowiązującej w rozumieniu art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym.

Sąd zarzuca również, że na podstawie art. 148 ust. 2 ustawy z 2005 r., ustawodawca pozostawił w systemie prawnym akt normatywny sprzeczny z Konstytucją. „Nie ulega wątpliwości, iż art. 42 ustawy z 1967 r. jest niezgodny z Konstytucją, co oznacza, iż regulacja zawarta w art. 148 ust. 2 ustawy z 2005 r. uchybia wymogom poprawnej legislacji, skoro wynikająca z niej norma doprowadziła do dalszego obowiązywania aktu prawnego niezgodnego z Konstytucją. Stąd zarzut naruszenia art. 2 w związku z art. 92 ust. 1 Konstytucji”. W opinii sądu art. 148 ust. 2 ustawy z 2005 r. stanowi wyłącznie formalną podstawę do dalszego obowiązywania rozporządzenia z 1982 r. Przepis ten nie stanowił podstawy do wydania rozporządzenia z 1982 r.

3. Analiza zarzutów pytającego sądu wskazuje, że nie wykraczają one poza argumentację sformułowaną przez sąd w pytaniach prawnych z: 17 stycznia 2012 r. i 22 czerwca 2012 r. Sejm podtrzymuje zatem swoje dotychczasowe wyjaśnienia przedstawione w sprawie o sygn. akt P 12/12, uznając jednocześnie potrzebę przytoczenia najważniejszych konkluzji swoich poprzednich pism procesowych.

4. Zaczynając od oceny art. 148 ustawy z 2005 r., Sejm podtrzymuje stanowisko, zgodnie z którym sąd pytający sprowadza ocenę konstytucyjności art. 148 ust. 2 ustawy z 2005 r. do oceny rozporządzenia z 1982 r. oraz zawartego w art. 42 ustawy z 1967 r. upoważnienia ustawowego. Sąd dąży zatem do wykazania niekonstytucyjności art. 148 ust. 2 ustawy z 2005 r. poprzez uprzednie przyjęcie niekonstytucyjności art. 42 ustawy z 1967 r. Działanie takie należy traktować jako wybieg formalny pozwalający w zamierzeniu sądu zakwestionować treść wyeliminowanego już z systemu prawnego art. 42 ustawy z 1967 r. Tylko bowiem negatywny wynik oceny art. 42 ustawy z 1967 r. (a więc również rozporządzenia z 1982 r.), prowadzi do wskazywanej w pytaniu prawnym niekonstytucyjności art. 148 ust. 2 ustawy z 2005 r. (ograniczonej zakresowo do rozporządzenia z 1982 r.). Zdaniem Sejmu, ocenianie konstytucyjności art. 148 ust. 2 ustawy z 2005 r. przez pryzmat art. 42 ustawy z 1967 r., który utracił moc obowiązującą, jest niedopuszczalne z powodów wskazanych w stanowisku Marszałka Sejmu z 12 kwietnia 2012 r. (stanowisko Sejmu z 27 września 2012 r., s. 4-5).

Jednocześnie Sejm ponownie podkreśla, iż w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym obowiązuje domniemanie konstytucyjności ustawy, którego konsekwencją jest spoczywający na podmiocie inicjującym kontrolę obowiązek sformułowania zarzutów i opatrzenia ich uzasadnieniem. Tym samym nie wystarczy jedynie sformułowanie tezy o niekonstytucyjności przepisu, konieczne jest jeszcze jej uzasadnienie (patrz szerzej: stanowisko Sejmu z 27 września 2012 r., s. 5).

Biorąc powyższe pod uwagę, zdaniem Sejmu również w tej sprawie należy umorzyć postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym.

5. Artykuł 42 ustawy z 1967 r. utracił całkowicie moc obowiązującą, co w myśl art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy o TK stanowi przesłankę umorzenia postępowania w sprawie. Jak wskazywano w stanowisku Sejmu z 12 kwietnia 2012 r., „[Z]akwestionowany przez sąd pytający art. 42 ustawy z 1967 r. utracił moc obowiązującą, a wydane na jego podstawie rozporządzenie z 1982 r. – do momentu uchwalenia nowego aktu wykonawczego na nowej podstawie prawnej – obowiązuje na mocy dyspozycji przepisu przejściowego, to jest art. 148 ust. 2 ustawy z 2005 r. W tym wypadku nie może mieć zastosowania również art. 39 ust. 3 ustawy o TK, trudno bowiem uznać, że uchylenie przepisu o charakterze kompetencyjnym, który

stanowi jedynie podstawę do wydania aktu wykonawczego (określa organ uprawniony do wydania aktu wykonawczego, zakres przedmiotowy i wytyczne dotyczące treści aktu), samo w sobie może być konieczne dla ochrony konstytucyjnych praw i wolności. Tym bardziej, że funkcja tego przepisu została przejęta przez wspomnianą regulację przejściową i *de facto* jest realizowana. A zatem, analiza przepisu uchylającego (art. 150 ustawy z 2005 r.) i intertemporalnego (art. 148 ust. 2 ustawy z 2005 r.) nakazuje przyjąć, że art. 42 ustawy z 1967 r. utracił definitywnie i w pełnym zakresie moc obowiązującą przed wydaniem wyroku przez Trybunał Konstytucyjny” (stanowisko Sejmu z 12 kwietnia 2012 r., s. 8).

W ocenie Sejmu, pytanie prawne nie spełnia również przesłanki funkcjonalnej. W wyniku braku możliwości zakwestionowania art. 42 ustawy z 1967 r. przepisy zaskarżonego aktu wykonawczego będą nadal stosowane na podstawie art. 148 ust. 2 ustawy z 2005 r. Z punktu widzenia oceny konstytucyjności art. 42 ustawy z 1967 r. ewentualny wyrok Trybunał Konstytucyjnego będzie całkowicie irrelevantny dla toczącej się przed sądem sprawy (tzw. brak zależności pomiędzy odpowiedzią na pytanie prawne a rozstrzygnięciem sprawy rozpatrywanej przez sąd) – patrz szerzej stanowisko Sejmu z 12 kwietnia 2012 r., s. 9-10.

6. Uzupełniająco należy wskazać, iż poważne wątpliwości nasuwa spełnienie przez Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie przesłanek determinujących dopuszczalność zainicjowania postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym – zwłaszcza w odniesieniu do wcześniej przedstawionych pytań prawnych; tj. z 17 stycznia 2012 r. (sygn. akt) oraz 22 czerwca 2012 r., (sygn. akt). Zdaniem Sejmu sposób określenia istoty problemu konstytucyjnego poddanego ocenie Trybunału skonfrontowany z warunkami wystąpienia z pytaniem prawnym a przede wszystkim ze stanem faktycznym spraw, na tle których zostały one zadane, przesądza o braku możliwości merytorycznego ich rozpoznania.

Według art. 193 Konstytucji oraz art. 3 ustawy o TK, każdy sąd może przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, jeżeli od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem. Artykuł 193 Konstytucji formułuje zatem trzy przesłanki,

których łączne spełnienie warunkuje dopuszczalność przedstawienia Trybunałowi Konstytucyjnemu pytania prawnego:

1) przesłanka podmiotowa, zgodnie z którą pytanie prawne może być przedstawione wyłącznie przez sąd rozumiany jako państwowy organ władzy sądowniczej;

2) przesłanka przedmiotowa, zgodnie z którą pytanie prawne ma dotyczyć zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą;

3) przesłanka funkcjonalna, która uzasadnia wystąpienie z pytaniem prawnym jedynie wtedy, gdy od odpowiedzi na nie zależy rozstrzygnięcie konkretnej sprawy zawisłej przed sądem (zob. postanowienia TK z: 29 marca 2000 r., sygn. akt P 13/99; 10 października 2000 r., sygn. akt P 10/00; 27 kwietnia 2004 r., sygn. akt P 16/03; 6 lutego 2007 r., sygn. akt P 33/06).

W ustabilizowanym orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego przyjmuje się, że zależność między odpowiedzią na pytanie prawne a rozstrzygnięciem sprawy polega na tym, że wyrok Trybunału musi mieć wpływ na orzeczenie sądu pytającego. Zależność ta jest oparta na odpowiedniej relacji między treścią kwestionowanego przepisu i stanem faktycznym sprawy, w związku z którą pytanie zadano (zob. postanowienia TK z: 15 maja 2007 r., sygn. akt P 13/06; 15 października 2009 r., sygn. akt P 120/08 oraz wyroki TK z: 17 lipca 2007 r., sygn. akt P 16/06; 23 października 2007 r., sygn. akt P 10/07; 20 grudnia 2007 r., sygn. akt P 39/06; 19 lutego 2008 r., sygn. akt P 49/06; 27 maja 2008 r., sygn. akt P 59/07 i 16 czerwca 2008 r., sygn. akt P 37/07).

Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie nie wykazał, iż od odpowiedzi na skierowane do Trybunału Konstytucyjnego pytania prawne zależy rozstrzygnięcie toczących się przed tym sądem spraw. Jak wspomniano powyżej, art. 193 Konstytucji wymaga zaistnienia funkcjonalnego związku między odpowiedzią na pytanie prawne a rozstrzygnięciem „sprawy toczącej się przed sądem”.

Wszystkie sprawy rozpatrywane przez pytający sąd zakończyły się wyrokami. W sprawie o sygn. akt _____, wyrokiem z _____ listopada 2011 r. pytający sąd orzekł rozwód oraz zasądził od pozwanego na rzecz powódki określoną kwotę tytułem zwrotu kosztów procesu. W kolejnej ze spraw (sygn. akt _____), w wydanym _____ czerwca 2012 r. wyroku pytający sąd orzekł rozwód, zwrócił na rzecz powódki ze środków budżetowych Skarbu Państwa określoną kwotę tytułem zwrotu

połowy opłaty od pozwu oraz zasądził od pozwanego na rzecz powódki zwrot kosztów procesu. W ostatniej ze spraw (sygn. akt _____), w wyroku z _____ lutego 2013 r., pytający sąd uwzględnił powództwo o rozwód, orzekł o władzy rodzicielskiej, zasadach kontaktu z małoletnim dzieckiem, wysokości alimentów i kosztach procesu. W żadnym ze wskazanych wyroków nie znalazło się rozstrzygnięcie dotyczące wynagrodzenia występujących w sprawie kuratorów. Jedynie w ostatniej sprawie (sygn. akt _____) kurator złożył wniosek o uzupełnienie wyroku (art. 351 § 1 w zw. z art. 361 k.p.c.). Co istotne, uzupełnienie wyroku może nastąpić wyłącznie na wniosek, złożony w ciągu dwóch tygodni od ogłoszenia wyroku, a gdy doręczenie wyroku następuje z urzędu – od dnia doręczenia wyroku. Wniosek o uzupełnienie wyroku, złożony po upływie terminu przewidzianego w art. 351 § 1 k.p.c., podlega odrzuceniu (postanowienie SN z 28 listopada 1989 r., sygn. akt I CZ 270/89). Negatywne konsekwencje niesie pominięcie w wyroku rygoru natychmiastowej wykonalności czy rozstrzygnięcia o kosztach, bowiem nie można ich dochodzić w odrębnym postępowaniu.

Zważywszy przywołaną wyżej przesłankę funkcjonalną wystąpienia z pytaniem prawnym należy uznać, że jedynie ostatecznie z rozpatrywanych łącznie w niniejszym postępowaniu pytań prawnych (sygn. akt _____), dotyczące postępowania w sprawie wniosku o uzupełnienie wyroku w zakresie wynagrodzenia kuratora, mogłoby – pomijając w tym miejscu inne zgłaszane przez Sejm zastrzeżenia – zostać rozpoznane przez Trybunał co do *meritum*. W odniesieniu do pozostałych pytań prawnych wydaje się, iż wydanie przez pytający sąd wyroku oraz brak wniosku o jego uzupełnienie stanowią dodatkową (niezależną od wskazanych wyżej) okoliczność umorzenia postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym w zakresie ich dotyczącym.

7. W konsekwencji, w odniesieniu do:

a) art. 148 ust. 2 ustawy z 2005 r. należy wnieść o **umorzenie postępowania** na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy o TK ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku;

b) art. 42 ustawy z 1967 r. należy wnieść o **umorzenie postępowania** na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy o TK – ze względu na utratę mocy obowiązującej przez zaskarżony przepis przed wydaniem wyroku oraz na podstawie

art. 32 ust. 3 w związku art. 3 ustawy o TK – ze względu na brak przesłanki funkcjonalnej pytania prawnego.

MARSZAŁEK SEJMU

Ewa Kopacz